

Sverige kan lära om integration från sina grannar

PATRICK JOYCE

är fil lic i nationalekonomi och chefekonom på Almega. Han var tidigare forskare om arbetsmarknad och integration på Ratio – Näringslivets forskningsinstitut. Hans rapport *Inspiration för integration – en ESO-rapport om arbetsmarknadspolitik för nyanlända i fem länder* publicerades i december 2017. patrick.joyce@almega.se

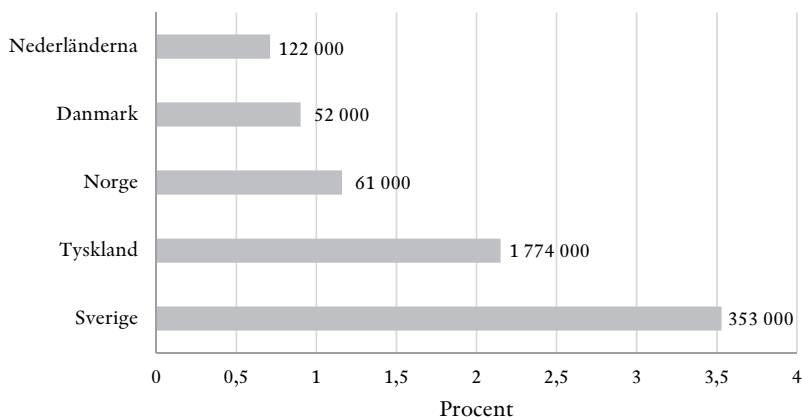
På lång sikt går integrationen lika bra i Sverige som i våra grannländer. I flera av dem kommer dock flyktingar snabbare i arbete. I denna artikel jämförs mottagande och integration på arbetsmarknaden för flyktingar i Sverige, Danmark, Norge, Tyskland och Nederländerna. Några lärdomar bör vara att starta integrationen redan under väntetiden för asyl och att anpassa etableringsprogrammet mer till de nyanländas förutsättningar.

Sverige har höga ambitioner i integrationspolitiken, men resultaten har varit mer blygsamma. I den internationella Mipex-rankingen av lagar och insatser för att främja integration får Sverige högsta betyg av alla rangordnade länder (Mipex 2015).¹ Samtidigt har Sverige den näst största skillnaden i sysselsättning mellan inrikes och utrikes födda i OECD – tio procentenheter för män och 17 procentenheter för kvinnor. Nederländerna är det enda land där skillnaden är större (OECD 2018).

Det finns dock fakta som talar för Sverige. Den stora skillnaden mellan andelen inrikes och utrikes födda i arbete beror delvis på att Sverige har en ovanligt hög sysselsättning bland inrikes födda, särskilt bland kvinnor. Vi har den näst högsta andelen kvinnor i arbete i världen efter Island och tillhör även de länder i världen där människor stannar längst i arbetslivet. Vi har också en ovanligt hög andel flyktingar bland våra invandrare. Sju av tio personer som invandrar till Sverige från länder utanför EU/EES är flyktingar.² Forskning visar att flyktingar har betydligt svårare att få arbete än de som invandrar för att söka arbete eller studera i alla OECD-länder, inte bara i Sverige. Arbetskraftsinvandrare har oftast ett arbete som väntar på dem, eller så flyttar de hem om de inte lyckas hitta ett arbete. Flyktingar har inte den möjligheten (Joyce 2015; Le Grand m fl 2013; EU/OECD 2016). Det finns dock exempel på flyktinggrupper som lyckats mycket bra i Sverige. De bosniska flyktingar som sökte sig till Sverige under kriget i Jugoslavien i början av 1990-talet har efter en trög start de första fem–sex åren etablerat sig bra på arbetsmarknaden och hade efter 20 år i landet nästan lika hög sys-

¹ Migration Policy Index (Mipex) är en ranking av integrationspolitik i EU:s medlemsländer samt bl a USA, Kanada och Australien. Rangordningen bygger på 167 policyindikatorer inom integrationsområdet, bl a tillgång till arbetsmarknaden, rätt att driva företag, tillgång till utbildning i mottagarlandet, rätt att få utländska utbildningar validerade m m.

² Asylinvandring består av fyra grupper: Flyktingar enligt FN:s flyktingkonvention, kvotflyktingar som valts ut av UNHCR, skyddsbehövande samt anhöriga till dessa grupper. För enkelhets skull används ordet flyktingar om alla fyra grupperna med undantag för de fall då olika regler gäller för olika grupper.

Figur 1
Asylsökande 2013–17,
antal och i procent av
befolkningen

Källa: Eurostat (2018).

selsättning som inrikes födda (Ekberg 2016). En annan studie av Danmarks Statistik (2016) visar att bosniska flyktingar på lång sikt klarar sig bättre på arbetsmarknaden i Sverige än i Danmark och Norge.

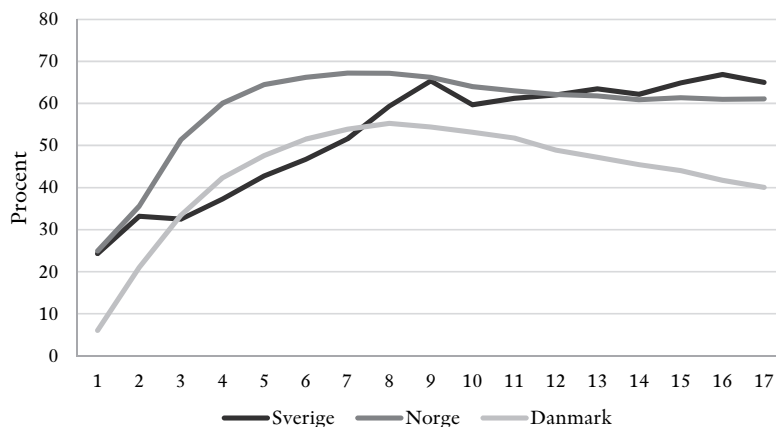
Det är populärt att lyfta fram Kanada som ett manande exempel på lyckad integration. I Kanada arbetar utrikes födda i nästan samma utsträckning som inrikes födda. Jämförelsen haltar dock. I Kanada är majoriteten av invandrarna arbetskraftsinvandrare som delvis handplockats utifrån utbildning och yrkeserfarenhet (Government of Canada 2016).

Ska man bedöma hur väl integrationen på arbetsmarknaden fungerar i Sverige är det mer rättvist att jämföra oss med länder som också haft stor flyktinginvandring under en längre tid. Det är också intressant att jämföra Sverige med länder som liksom vi har mer reglerade arbetsmarknader och utvecklade välfärdssystem.

Mycket tyder på att en reglerad arbetsmarknad med anställningstrygghet och höga ingångslöner gör det svårare för alla nya på arbetsmarknaden – nyanlända invandrare och unga – att få sitt första arbete (Skedinger 2010; Bergh 2014; Arbetsmarknadsekonomiska rådet 2016). Generösa sociala ersättningar som möjliggör en grundläggande levnadsstandard även om man saknar arbete kan också minska motiven att snabbt söka sig ut på arbetsmarknaden. Vikman (2013) och Löfbom (2018) har visat att generösa regler i den svenska föräldraförsäkringen respektive inkomstprövade bidrag till barnfamiljer minskar nyanlända kvinnors ekonomiska drivkrafter att arbeta.

Övriga Skandinavien samt Tyskland och Nederländerna har en arbetsmarknad och sociala välfärdssystem som liknar våra. Alla har också tagit emot många flyktingar under perioder. Danmark och Nederländerna har, precis som Sverige, haft en betydande flyktinginvandring sedan 1970-talet, även om båda stramade åt sin flyktingpolitik efter år 2000. Tyskland och Norge har en kortare historia som flyktingländer, men de tog emot många

Figur 2
Andel manliga flyktingar i arbete efter år i landet, Sverige, Norge och Danmark

Anm: Som arbetande räknas i Sverige och Danmark personer som arbetat minst en timme under en mätvecka i november. I Norge räknas personer vars huvudsakliga inkomst kommer från arbete.

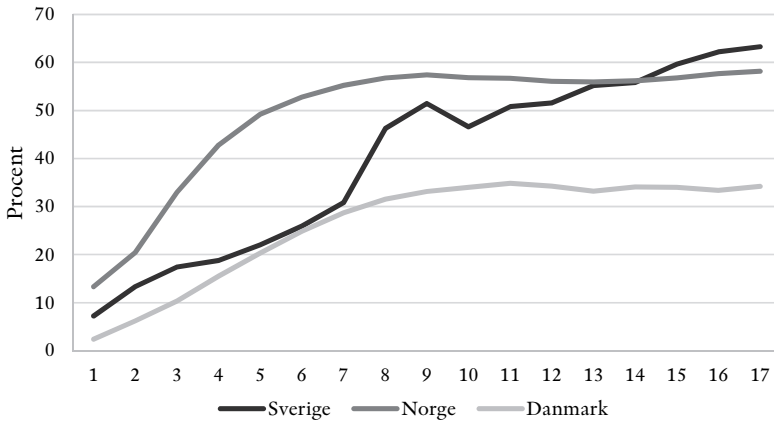
Källa: SCB (2016), Bratsberg m fl (2017) samt Schultz-Nielsen (2017).

flyktingar under 1990-talet och har även varit viktiga mottagare under de senaste åren.

Under åren före och under den europeiska flyktingkrisen 2015 ökade antalet asylsökande kraftigt till alla fem länder. Tillsammans tog de emot mer än hälften av de personer som sökte skydd i Europa. Tyskland tog emot i särklass flest asylsökande – 1,6 miljoner personer. Sverige tog dock emot fler i förhållande till sin befolkning. Detta gör det viktigt att försöka utvärdera hur integrationen i Sverige fungerar och hur den kan fungera bättre, då antalet personer som behöver sysselsättning framöver är stort.

1. Lång tid till arbete i alla länder

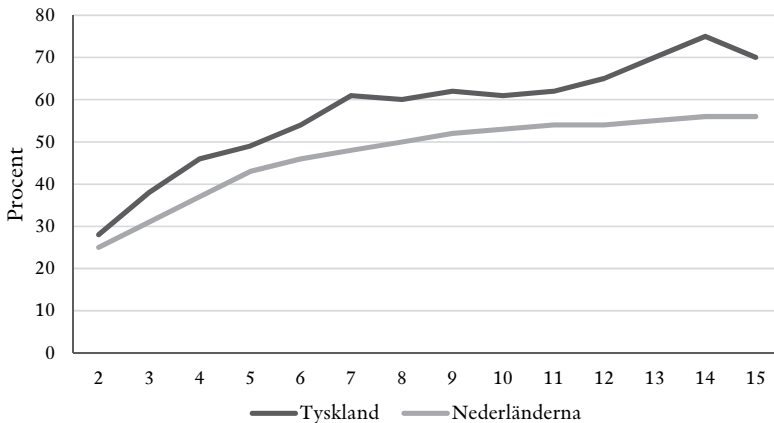
Det tar lång tid för flyktingar att få arbete i alla fem länder. De första åren går etableringen på arbetsmarknaden trögast i Sverige, i alla fall för män. Drygt 30 procent av flyktingarna har arbete efter fem år i Sverige. I Tyskland arbetar hälften av flyktingarna efter fem år och i Norge närmare 60 procent. Integrationen på arbetsmarknaden går dock bättre i Sverige på längre sikt. 15 år efter ankomst arbetar en större andel av flyktingarna i Sverige än i de övriga länderna, med undantag för Tyskland, som är det enda land där flyktingar på lång sikt har lika hög sysselsättning som inrikes födda. I både Danmark och Norge minskar andelen arbetande manliga flyktingar efter åtta till tio år i landet. Kvinnornas sysselsättning faller dock inte. Det är osäkert varför sysselsättningen går ner bland män i Danmark och Norge, men lågutbildade invandrare har oftare osäkra anställningar och arbetar även i yrken som sliter mer på hälsan (Bratsberg m fl 2017).

Figur 3
Andel kvinnliga flyktingar i arbete efter år i landet, Sverige, Norge och Danmark

Anm: Som arbetande räknas i Sverige och Danmark personer som arbetat minst en timme under en mätvecka i november. I Norge räknas personer vars huvudsakliga inkomst kommer från arbete.

Källa: SCB (2016), Bratsberg m fl (2017) samt Schultz-Nielsen (2017).

Figur 4
Andel flyktingar i arbete efter år i landet, Tyskland och Nederländerna

Anm: Som arbetande i Tyskland räknas personer som haft arbetsinkomster på minst 450 euro per månad under året. I Nederländerna räknas personer som arbetat minst åtta timmar per vecka under året.

Källor: IAB (2015) samt WRR (2016).

2. Insatser under asyltiden är viktiga

Startsträckan från ankomst till arbete för asylsökande var lång i Sverige redan före 2015. Handläggningstiderna för asylansökningar ökade kraftigt under hösten 2015 och har förblivit långa sedan dess, vilket har förlängt startsträckan ytterligare. Under våren 2018 var den genomsnittliga väntetiden på ett beslut om uppehållstillstånd 18 månader (Migrationsverket 2018). Genomsnittstiden dras dock upp av ett mindre antal komplicerade

ärenden. Långa väntetider leder till att asylsökande hamnar i en osäker och passiv väntan, som innebär en stor psykisk stress och som kan försvåra integrationen när de väl får uppehållstillstånd. Därför är det viktigt att försöka hålla väntetiderna för beslut om asyl så korta som möjligt med hänsyn till vad som är rättssäkert. Den näst bästa lösningen är att använda väntetiden till insatser som kan underlätta integrationen när personerna väl får uppehållstillstånd.

I Sverige används tiden i väntan sällan för aktiva insatser som kan skyn-da på integrationen. Asylsökande kan få viss undervisning i svenska av studieförbund och folkhögskolor, men knappt hälften får det. Lektionstim-marna är också få i förhållande till den långa tid som personerna väntar. Asylsökande kan sedan sommaren 2018 få sin utbildning och yrkeserfa-renhet kartlagd av Arbetsförmedlingen via ett digitalt verktyg – *Jobskills*. Asylsökande har sedan 2010 haft rätt att arbeta medan de väntar på beslut om uppehållstillstånd. Bara två procent av dem lyckas dock hitta ett arbete. Asylsökande kunde tidigare få praktikplatser från Migrationsverket, men den hjälpen drogs in 2017 eftersom platserna ansågs behövas bättre av flyk-tingar som redan fått uppehållstillstånd.

I Tyskland och Norge ökade också väntetiderna för asylärenden kraftigt efter 2015. I dessa länder gör man betydligt mer för att skynda på integratio-nen under väntetiden. I Tyskland får alla asylsökande som bedöms ha mer än 50 procents chans att få stanna samma integrationsinsatser som perso-ner med uppehållstillstånd. De får sin utbildning och yrkeserfaren kartlagd av Arbetsförmedlingen och får delta i fullständiga språkkurser och arbets-marknadsträning. De kan även få gå vissa yrkesutbildningar, även om detta är ovanligt (Joyce 2017; OECD 2017).

I Norge kan asylsökande ansöka om att få starta i åtgärder som kan gynna deras integration omedelbart. Om de bedöms ha goda chanser att få stanna får de flytta till särskilda asylboenden – *integreringsmottak* – där de deltar i samma integrationsprogram som de som redan har uppehålls-tillstånd. Programmet är på heltid och innehåller kartläggning av utbild-ning och yrkeserfarenhet, språkundervisning, samhällsorientering, kortare utbildningar, praktik och subventionerade anställningar. När de fått uppe-hållstillstånd får de bosätta sig i den kommun där integreringsboendet lig-ger, så att insatserna kan fortsätta utan avbrott (IMDi 2018).

3. Var man bor spelar roll

Det finns tydligt stöd i forskningen för att nyanländas möjligheter att få arbete påverkas av var i landet de bosätter sig. Åslund och Roth (2007) har visat att nyanlända som flyttar till regioner med en stark arbetsmarknad har större chans att få ett arbete snabbt. I Norge har 80 procent av flyktingarna arbete efter tre år i vissa kommuner, medan bara 40 procent har det i andra kommuner. En stor del av skillnaden – men inte hela – förklaras av skillna-der i initial total arbetslöshet mellan i kommunerna (Blom och Enes 2015).

I alla fem länderna styr staten var nyanlända flyktingar ska bosätta sig. I Danmark och Nederländerna fördelas flyktingar till alla kommuner efter tvingande kvoter som främst bestäms av kommunernas befolkning. I Danmark kan dock kommuner med en stor andel flyktingar och anhöriga undantas från kvoten. I Norge behöver inte kommuner ta emot flyktingar, utan varje kommuns mottagande bygger på frivilliga överenskommelser med staten. I princip alla norska kommuner tar dock emot flyktingar.

Trots att den lokala arbetsmarknaden har stor betydelse för integrationen är Sverige och Tyskland de enda länder där staten även tar hänsyn till arbetsmarknaden när den fördelar nyanlända flyktingar över landet. I Tyskland fördelas nyanlända till förbundsländer utifrån den s k Königsteinyckeln, som till en tredjedel beror på befolkningen och till två tredjedelar på skatteintäkterna i förbundslandet. Det betyder i praktiken att rikare regioner med en starkare arbetsmarknad tar emot fler flyktingar.

I Sverige fördelar staten nyanlända flyktingar till alla kommuner enligt ett system som beror på kommunens befolkning, den lokala arbetsmarknaden och hur många flyktingar man tagit emot tidigare. Systemet omfattar dock inte de nära 50 procent av flyktingarna som har ordnat eget boende (EBO) medan de väntar på beslut om uppehållstillstånd. Sverige är det enda land där eget boende för asylsökande är vanligt. EBO är inte förbjudet i grannländerna men motarbetat och mycket ovanligt. Eftersom asylsökande som bosatt sig på egen hand oftast stannar i samma kommun när de väl fått uppehållstillstånd har Sverige mindre möjligheter än andra länder att styra var de nyanlända bosätter sig.

Sverige har inga regler för att förmå flyktingar som bosatt sig i en kommun att stanna där under en viss tid för att t ex fullfölja språkutbildning och andra etableringsinsatser. I Tyskland måste flyktingar stanna i det förbundsland där de bosatt sig under tre år och förbundsländer har rätt att bestämma att de ska stanna i samma kommun under den tiden, så länge kommunen kan erbjuda en godkänd bostad och ett integrationsprogram. I Norge och Danmark måste nyanlända stanna i den kommun de bosatt sig så länge de deltar i integrationsprogrammet.

Frågan om fri bosättning i landet är svår. Möjligheten att hitta arbete är större i de storstadsregioner dit de asylsökande som väljer EBO främst flyttar. Samtidigt hamnar de i stor utsträckning i trångboddhet i socialt utsatta områden. Med det positiva att en familjemedlem kan få ett arbete snabbare följer ofta ett dåligt boende som skapar stress och ohälsa och som kan försvåra barnens skolutbildning.

Erfarenheter från Norge och Danmark (Arendt m fl 2016; Enes och Wiggen 2016), där kommunerna har hela ansvaret för språkutbildning och arbetsmarknadsintegration av nyanlända, visar att det inte bara är den lokala arbetsmarknaden som avgör hur snabbt flyktingar får arbete i olika kommuner. Skillnader i kvalitet och inriktning på integrationsinsatserna påverkar också resultaten. Kommuner som väljer integrationsinsatser nära arbetsmarknaden har lyckats bättre än andra.

I Sverige har den statliga Arbetsförmedlingen huvudansvaret för etableringen av nyanlända de första två åren, delvis för att se till att alla får samma typ av hjälp oavsett var i landet de bosätter sig. När det tvååriga etableringsprogrammet är över får kommunerna en större roll för att hjälpa dem som inte har arbete. Det saknas än så länge ordentliga utvärderingar av de svenska kommunala insatserna och kunskap om vilka kommuner som är effektivast på integration.

4. Skandinavien – sammanhållna program med flexibilitet

De skandinaviska länderna har alla sammanhållna nationella integrations- eller etableringsprogram på heltid för både flyktingar och anhöriga till flyktingar som anlänt de senaste åren. Danmark går längre än de övriga genom att även andra anhöriginvandrare måste delta i programmet. En statlig utredning om nyanlända kvinnors väg till arbete (SOU 2012:69) har visat att även kvinnor som kommer till Sverige som anhöriga till andra utrikes födda än nyligen anlända flyktingar har svårt att etablera sig på arbetsmarknaden.

Etableringsprogrammen innehåller språkundervisning, samhällsorientering samt olika arbetsmarknadsinsatser. Språkutbildningen sker parallellt med arbetsmarknadsträningen. I Sverige och Norge är programmet två år. I Danmark var programmet tidigare tre år långt för alla men är nu mer flexibelt i längd. Resultaten skiljer sig åt mellan länderna. I Norge har närmare 60 procent av de som har slutfört i etableringsprogrammet ett arbete eller börjat en reguljär utbildning inom ett år. I Sverige har andelen i arbete efter etableringsprogrammet ökat till 40 procent under 2018. Majoriteten av dem har dock ett subventionerat arbete.

I Danmark fick tidigare färre arbete efter integrationsprogrammet än i Sverige. År 2016 gjordes integrationsprogrammet mer flexibelt i längd och innehåller fler insatser nära arbetsmarknaden. Personer med bättre utbildning och yrkeskunskaper förväntas numera klara av etableringsprogrammet snabbare. Programmet ska utformas med målet att de ska arbeta redan efter ett år. De som får ett arbete snabbt ska kunna slutföra sin språkundervisning på kvällar och helger. Personer som har sämre förutsättningar att hitta ett arbete, t ex lågutbildade kvinnor, kan få stanna i integrationsprogrammet i upp till fem år. Kommunerna är numera också skyldiga att ordna praktikplatser för alla deltagare i integrationsprogrammet två dagar i veckan för att ge dem arbetslivserfarenhet.

Flyktingar får snabbare arbete sedan de danska reformerna genomfördes, även om arbetsmarknaden också har blivit bättre. I slutet av 2017 hade 50 procent av de manliga flyktingarna ett osubventionerat arbete efter tre år i Danmark, jämfört med drygt 30 procent två år tidigare. Andelen kvinnliga flyktingar i arbete efter tre år hade dock bara ökat marginellt till 13 procent. I Norge kan också integrationsprogrammet förlängas för de som behöver det.

5. Mer uppdelat i Tyskland och Nederländerna

I Tyskland och Nederländerna finns inga sammanhållna etableringsprogram, utan nyanlända kan få hjälp med språkutbildning, samhällsorientering och arbetsmarknadsträning från många olika aktörer, såväl statliga, privata som kommunala. Flyktingar förväntas själva välja lämpliga utbildningar och utförare. Det finns ett stort utbud av aktörer och olika sorters kurser för nyanlända. Möjligheten att hitta rätt, men också att hamna fel, är stor för personer som kommer till ett nytt land utan kunskaper och kontaktnät.

I Nederländerna är varje nyanländ förpliktigad att avlägga godkända skriftliga prov i språk och samhällsorientering inom tre år. För att klara denna s k integrationsexamen finns olika utbildningar hos 200 certifierade utförare. Den nyanlända ska själv välja lämpliga kurser och utövare. Utbildningarna är fullt avgiftsbelagda och kan kosta upp till 100 000 kr. Det finns dock statliga lån som efterskänks om den nyanlände klarar proven inom tre år. Om inte blir hen återbetalningsskyldig för lånen och kan även få 15 000 kr i böter för att hen inte uppfyllt sin integrationsplikt.

I Tyskland ska de nyanlända välja kurser i språk och samhällsorientering från privata eller ideella utförare. Ideella organisationer som Röda Korset och Caritas är viktiga anordnare av integrationskurser. I Tyskland är kurserna kraftigt subventionerade och kostnadsfria för personer som saknar inkomster. De tyska kommunerna hjälper de nyanlända att kombinera språkutbildning med arbetsmarknadsträning. I Tyskland tillämpas alltmör en modell som bygger på sex till sju månaders allmän språkutbildning på heltid, som sedan följs av en lika lång fortsättningskurs i yrkesinriktad tyska, som kombineras med praktik inom den bransch personen vill arbeta. Brücker m fl (2016) har visat att de som deltar i denna tvåstegsträning har 30 procent högre sannolikhet att få ett arbete efteråt än en jämförbar kontrollgrupp.

	Sverige	Danmark	Norge	Nederländerna	Tyskland
Eget boende för asylsökande (EBO)	Ja	Nej	Nej	Nej	Möjligt i vissa förbunds-länder
Tvång att stanna där man bosatts en viss tid	Nej	Ja	Ja	Ja, i praktiken	Ja
Etableringsprogram för nyanlända	2 år	1–5 år	2–3 år	Prov ska göras inom 3 år	6–7 månader
Ersättning till deltagare i etableringsprogram	6 800 kr netto, 49 procent av lägsta lön	7 800 kr brutto, 33 procent av lägsta lön	16 100 kr brutto, 71 procent av lägsta lön	10 400 kr brutto, 70 procent av lägsta lön	3 900 kr netto, 31 procent av lägsta lön
Språkkrav för permanent uppehållstillstånd	Nej	Ja	Ja	Ja	Ja

Tabell 1
Regler för integrationsprogram 2017

Källa: Joyce (2017).

6. Språkkrav för permanent uppehållstillstånd

Alla länder i studien ger numera tillfälliga uppehållstillstånd till flyktingar och skyddsbehövande. Sverige var det sista land som slutade att ge permanenta uppehållstillstånd till asylsökande, vilket skedde i juli 2016. Sverige har tillsammans med Danmark och Tyskland de kortaste tiderna för uppehållstillstånd. Flyktingar får uppehållstillstånd tre år i taget, medan skyddsbehövande får ett första tillstånd på 13 månader, som sedan kan förlängas med två år i taget så länge de behöver skydd.

Sannolikt så påverkas integrationen negativt av tillfälliga uppehållstillstånd. Att lära sig ett främmande språk – särskilt ett litet språk som svenska – och skaffa sig de övriga kunskaper som är nödvändiga för att etablera sig i ett främmande land kräver en stor ansträngning. Det är lättare att göra den investeringen om man kan räkna med att få stanna. Forskningen på området är dock begränsad. Bakker (2016) jämförde flyktingar som fått permanenta uppehållstillstånd med skyddsbehövande som fått tillfälliga uppehållstillstånd i Nederländerna. Hennes studie visade att flyktingar med permanenta uppehållstillstånd snabbare fick arbete och blev mindre beroende av försörjningsstöd än de som har tillfälliga uppehållstillstånd. Fler studier är på väg i detta ämne, bl a en studie på danska förhållanden som görs på Stockholms universitet.

Integrationen skulle sannolikt gå snabbare om permanenta uppehållstillstånd återinfördes för asylsökande. Det är dock svårt för Sverige att göra detta som enda EU-land utan att riskera att antalet asylsökande skulle börja öka igen.

Det finns ett starkt stöd i både svensk och internationell forskning för att goda språkkunskaper kraftigt ökar chanserna att få ett arbete och hålla sig kvar på arbetsmarknaden (Rooth och Åslund 2006; Kennerberg och Åslund 2010). Goda språkkunskaper har blivit viktigare när tjänstesektorn vuxit och ingångsjobben numera finns inom serviceyrken, som hotell och restaurang eller vård, snarare än i industrin.

I Sverige är det obligatoriskt att delta i språkundervisning för att få ekonomisk ersättning under etableringstiden, men det finns inget krav på studieresultat. Övriga länder har kunskapsprov för att bevilja permanenta uppehållstillstånd. I Norge räcker det med ett enklare muntligt prov i norska och ett prov i kunskaper om det norska samhället. Även i Danmark krävs godkända prov i språk och i kunskaper om det danska samhället. Godkända språkprov ger också kraftigt högre ekonomisk ersättning under en tid. Den som klarar ett svårare språkprov kan få ett permanent uppehållstillstånd snabbare. I Nederländerna, som går längst, krävs det sex godkända prov i språk, samhällsorientering och kunskaper om arbetsmarknaden för att få permanent uppehållstillstånd.

7. Slutsatser

Det stora flyktingmottagandet under de senare åren har föryngrat den svens-

ka befolkningen och kan underlätta att fylla luckorna i arbetslivet när den inrikes födda befolkningen blir allt äldre. För att detta ska bli verklighet krävs dock att flyktingar och deras anhöriga snabbare än i dag får arbete. Den långa startsträckan till etableringen på arbetsmarknaden är en viktig förklaring till att flyktingar i genomsnitt över sin livstid innebär en nettokostnad för de offentliga finanserna (Ruist 2018). Flyktinginvandringens effekter på de offentliga finanserna har även studerats av Flood och Ruist (2015) och Aldén och Hammarstedt (2016). En väg att skynda på etableringen på arbetsmarknaden för flyktingar är att inspireras av erfarenheter från länder med liknade utmaningar och liknande samhällssystem som vi har.

Några lärdomar vi bör ta med oss från hur våra grannländer är att:

- Låta asylsökande från länder med goda chanser att få sin ansökan beviljad få börja etableringsprogrammet redan innan de har fått uppehållstillstånd.
- Göra etableringsprogrammet mer flexibelt i tid med möjlighet till längre program för deltagare som behöver mer stöd. Detta gäller framför allt lågutbildade kvinnor, som i dagsläget har mycket svårt att få arbete.
- Göra godkända kunskaper i svenska till ett villkor för permanent uppehållstillstånd i Sverige. Goda språkkunskaper är en nyckelfaktor för en långsiktig bra etablering på arbetsmarknaden.

Aldén, L och M Hammarstedt (2016), "Flyktinginvandring – sysselsättning, förvärvsinkomster och offentliga finanser", rapport 2016/1, Finanspolitiska rådet, Stockholm.

Arbetsmarknadsekonomiska rådet (2016), *Dags för större lönespridning?*, Arbetsmarknadsekonomiska rådet, Stockholm.

Arendt J, I Bolvig, C Kolodziejczk och J Petersen (2016), *Kommunernas integrationsindsats på beskaefijelseområdet*, Det Nationale Institut for Kommuner og Regioners Analyse og Forskning (KORA), Köpenhamn.

Bakker, L (2016), *Seeking Sanctuary in the Netherlands: Opportunities and Obstacles to Refugee Integration*, doktorsavhandling, Erasmusuniversitetet, Rotterdam.

Bergh, A (2014), "Utlandsföddas svårigheter på den svenska arbetsmarknaden – partiernas lösningar är otillräckliga", *Ekonomisk Debatt*, årg 42, nr 4, s 67–78.

Blom, S och A Enes (2015), *Introduktionsordningen – en resultatstudie*, rapport 2015/36, Statistisk Sentralbyrå, Oslo.

Bratsberg, B, O Raaum och K Røed (2017), "Immigrant Labour Market Integration across Admission Classes", *Nordic Economic Policy Review*, s 17–54.

Brücker, H m fl (2016), "Flucht, Ankunft in Deutschland und erste Schritte der Integration", rapport 24/2016, Institut für Arbeit-

smarkt- und Berufsforschung (IAB), Nürnberg.

Danmarks Statistik (2016), "Ikke-vestlige indvandrere på arbejdsmarkedet i Danmark, Norge og Sverige – hvordan klarer Danmark sig?", Danmarks Statistik, Köpenhamn.

Ekberg J (2016), "Det finns framgångsrika flyktingar på arbetsmarknaden", *Ekonomisk Debatt*, årg 44, nr 5, s 6–11.

Enes, A och K Wiggen (2016), "Tidligere deltakere i introduktionsordningen 2009–2013", rapport 2016/24, Statistisk Sentralbyrå, Oslo.

EU/OECD (2016), "How Are Refugees Faring in the Labour Market in Europe?", Working Paper 1/2016, EU-kommissionen och OECD, Bryssel och Paris.

Eurostat (2018), "Asylum and First Time Asylum Applicants", dataset, appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=migr_asyappctza&lang=en.

Flood, L och J Ruist (2015), *Migration, en åldrande befolkning och offentliga finanser*, bilaga 6, Långtidsutredningen, Stockholm.

Government of Canada (2016), "Immigration Overview, Permanent Residents, Annual IRCC Updates", rapport, open.canada.ca/data/en/dataset/2fbb56bd-eae7-4582-af7d-a197d185fc93.

IAB (2015), "Flüchtlinge und andere Mig-

REFERENSER

ranten am deutschen Arbeitsmarkt: Der Stand im September 2015”, rapport 14/2015, Institut für Arbeitsmarkt- und Berufsforschung (IAB), Nürnberg.

IMDi (2018), Årsrapport 2017 for status og fremdrift for program for integreringsmottak, kompetansekartlegging og karriereveiledning, Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi), Oslo.

Joyce, P (2015), *Integrationspolitik och arbetsmarknad*, Kunskapsöversikt 2015:3, Delegationen för migrationsstudier (DELMi), Stockholm.

Joyce, P (2017), *Inspiration för integration – en ESO-rapport om arbetsmarknadspolitik för nyanlända i fem länder*, rapport 2017:7 till Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi (ESO), Finansdepartementet, Stockholm.

Kennerberg, L och O Åslund (2010), ”Sfi och arbetsmarknaden”, rapport 2010:10, IFAU, Uppsala.

LeGrand, C, R Szulkin, A Tibajev och M Tåhlin (2013), ”Vid arbetslivets gränser – sysselsättning, matchning, barriärer 1974–2010”, Underlagsrapport 12 till den parlamentariska socialförsäkringsutredningen.

Löfbom, E (2018), *Lönar sig arbete 2.0? En ESO-rapport med fokus på nyanlända*, rapport 2018:2 till Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi (ESO), Finansdepartementet, Stockholm.

Migrationsverket (2018), ”Handläggnings-tider – så fungerar det”, informationssida, www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Pressrum/Nyhetsarkiv/Nyhetsarkiv-2018/2018-05-02-Handlaggningstider--sa-fungerar-det.html.

Mipex (2015), ”How Countries Are Promoting Integration of Immigrants”, www.mipex.eu/.

OECD (2017), *Finding Their Way: Labour*

Market Integration of Refugees in Germany, OECD Publishing, Paris.

OECD (2018), *International Migration Outlook 2018*, OECD Publishing, Paris.

Rooth, D O och O Åslund (2006), *Utbildning och kunskaper i svenska – framgångsfaktorer för invandrare*, SNS Förlag, Stockholm.

Ruist, J (2018), *Tid för integration – en ESO-rapport om flyktingars bakgrund och arbetsmarknadsetablering*, rapport 2018:3 till Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi (ESO), Finansdepartementet, Stockholm.

Schultz-Nielsen, M L (2017), ”Labour Market Integration of Refugees in Denmark”, *Nordic Economic Policy Review*, s 55–90.

Skedinger, P (2010), *Employment Protection Legislation: Evolution, Effects, Winners and Losers*, Edward Elgar, Cheltenham.

SCB (2016), ”Integration – utrikes föddas etablering i arbets- och samhällslivet”, Integration: Rapport 9, Statistiska centralbyrån, Örebro.

SOU 2012:69, *Med rätt att delta – nyanlända kvinnor och anhöriginvandrare på arbetsmarknaden*, slutbetänkande av Utredningen om ökat arbetskraftsdeltagande bland nyanlända utrikes födda kvinnor och anhöriginvandrare (AKKA-utredningen).

Vikman, U (2013), ”Så påverkar föräldraförsäkringen nyanlända invandras etablering på arbetsmarknaden”, rapport 2013:3, IFAU, Uppsala.

WRR (2016), ”No Time to Lose: From Reception to Integration of Asylum Migrants”, *Policy Brief 4*, The Netherlands Scientific Council for Government Policy (WRR), Haag.

Åslund, O och D-O Rooth (2007), ”Do When and Where Matter? Initial Labour Market Conditions and Immigrant Earnings”, *Economic Journal*, vol 117, s 422–448.